

HUSSERL FENOMENOLOJİSİNDE
ZAMAN ALGI BELLEK

SANEM YAZICIOĞLU

SANEM YAZICIOĞLU

Eğitimi İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde tamamladı. Doktorasını aynı bölümde Hannah Arendt üzerine, doktora sonrası araştırmalarını ise Edmund Husserl üzerine yaptı. Husserl üzerine araştırmalarına Alexander von Humboldt Vakfı'nın İleri Araştırmacı Ödülü kapsamında on sekiz ay Albert-Ludwigs Üniversitesi Freiburg Husserl Arşivi'nde zaman, yaşamdünyası ve kriz konularında devam etti. Akademik yaşamını ABD'de (Boston College, MA) ve Almanya'da (Köln Üniversitesi Husserl Arşivi) misafir öğretim üyesi ve araştırmacı olarak, ardından dört yıl Hollanda'da Tilburg Üniversitesi Felsefe Bölümünde çalışarak sürdürdü. Yazıcıoğlu çağdaş felsefe kuramlarının estetik ve siyaset felsefesi alanındaki yansımaları üzerine araştırmalar ve yayınlar yapmakta, bu kapsamda yurtiçi ve yurtdışı dergilerde yayımlanmış makaleleri, kitap bölümleri bulunmaktadır. Türkiye'de iki dilli olarak yayına hazırladığı kitaplarının bazıları; *Metafizik ve Politika*, *Heidegger ve Arendt* (Sözer ve Tomkinson ile) (2002), *Doğumunun Yüzüncü Yılında Hannah Arendt* (2009), çağdaş felsefe alanındaki kapsamlı bir çalışma olan *Bir-Arada* (2013) bu yayınlardan bazılarıdır. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesidir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	14
1. Yeni Başlangıçların Düşünürü olarak Husserl	18
2. Bir Hareket Zemini Olarak Fenomenoloji	22
3. Kitabın Bölümlenişi	40
4. Kaynak Seçimi ve Çeviri Dili	43
BİRİNCİ BÖLÜM	
ZAMAN	49
1. Zaman Çözümlemeleri İçin Kısa Bir Arkaplan	49
2. Fenomenolojik Zaman ve Zaman Nesneleri	57
3. Görünüşün Zamansal Tarzları: Şimdi, Geçmiş ve Gelecek	65
4. Zaman Bilinci	87
İKİNCİ BÖLÜM	
ALGI	108
1. Algının Zamanla İlişkisi ve Husserl Fenomenolojisindeki Yeri	108
2. Fenomenolojik Tavrı ile Algı İçeriğinin Kazanılması	113
3. İntensiyonellik ve Anlam Kuruluşu	121
4. Eidetik Türevler ve Gölgeleme	131
5. Bedenlilik	147
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BELLEK	152
1. Artık Olmayanın Bilinci	152
2. Algı ve Anımsama Arasındaki Ayrım	157

3. Anımsama, Düşlem, Beklenti	165
4. Daima Yeni Anımsama	171
5. Anımsamanın Belirlenimsizliği ve Anımsamada İnanma	175

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DENEYİM UFKU OLARAK ZAMAN	185
1. Zaman ve Uzam	187
2. Deneyim Ufku Olarak Zaman	197
3. İçsel Zaman Bilincinden Genetik Fenomenolojiye	207
4. Zaman Bilincinden Tarihselliğe	218
5. Deneyim ve Zaman; Bugünden Husserl'in Zaman Çözümlemelerine Bakış	229

KAYNAKÇA	239
----------	-----

TERİMLER SÖZLÜĞÜ	254
------------------	-----

DİZİN	262
-------	-----

ÖNSÖZ

Zamanı da yaşamı da başlangıç ve sonlarla düşünmek kolay değil. Bu çalışma da gerçekten ne zaman başlamıştır tam olarak söyleyemem. Hem hatırladığım hem de unuttuğum pek çok kişi, pek çok metin, burada sorduğum sorulara kaynaklık etmiş olmalı. Bu nedenle genel bir teşekkürle başlamak isterim: Geçmişte sayısız konuşma ve okumada bir şeyler düşünmemi, öğrenmemi sağlamış olan herkese; soru sormuş, yorum yapmış her bir öğrencime teşekkür ederim. Bütün bu konuşmalar, okumalar, düşünceler sayesinde, kendimi içerisinde tanımlayabileceğim yegâne felsefe yaklaşımı olan ‘fenomenoloji’ye dayalı bir anlayış geliştirebildim. Bu anlayış doğrultusunda kuram ve edim arasında gidip gelen bir felsefenin benim için hem en verimli hem de en kabul edilebilir felsefi tavır olduğunu da açık olarak anlamış oldum. Bu kitabın kuramsal temeli, politika, estetik ve sanat felsefesi gibi kuram ve edimin iç içe geçtiği diğer alanlardaki çalışmalarına bir zemin sundu. Benzer bir zemini okuyucular için de sunabilmesini umuyorum.

Bu metnin oluşması sırasında bir kez daha doğrudan tanımlık ettiğim, bir çalışmanın kendi oluşma sürecine sahip âdeta canlı bir organizma olduğudur. Öyle ki ne önceden belirlenmiş düşünceler ne de kararlaştırılmış zaman, bir metnin oluşumuna sınır çizebiliyor, metnin gerçekliğini belirleyebiliyor. Husserl’de yaşamdünyası, kriz gibi konuları araştırmaya başladığım ilk yıllar, beni zaman konusuna yöneltti. Hem Husserl’in fenomenolojisi hem de zaman konusu geniş kapsamlı araştırmalar, her ikisi üzerinde çalışabilmiş bir araştırmacı olabilmek benim için büyük mutluluk.

GİRİŞ

Bu çalışma felsefeyi bitimsiz bir anlama, yaşamı da bitimsiz bir deneyim alanı olarak yeniden kuran bir felsefi yaklaşımı yakından incelemeyi amaçlıyor. Edmund Husserl'in kurucusu olduğu bu yeni yaklaşım olan fenomenoloji, günümüze kadar değişimler geçirerek devam eden, çağdaş felsefeyi dönüştürmüş bir felsefe anlayışıdır. Bu nedenle pek çok kaynakta fenomenoloji Husserl'in de sevdiği bir terimle bir 'hareket' olarak betimlenir. Bugün günümüz felsefesi ile geçmiş metafizik kabuller arasında bir farklılıktan söz edebiliyorsa, bu farkı çok büyük ölçüde Husserl'in fenomenolojisine borçluyuz. Bu etkiyi en açık biçimde, sıklıkla karşıtlıklar olarak konumlandırılan kavram çiftlerinin yeni bir biçimde yorumlanmasında görürüz: Yeni bir felsefe anlayışı olarak fenomenoloji, özne ile nesne, bir ile çok, düşünülür ile duyulanabilir olan arasındaki ilişkileri, bağıntıları yeniden anlamlandırır; bu kavram çiftlerinin birer karşıtlık olmaktan çıkarak yeni bir yorumunu sunar. Felsefe tarihinin en eski sorunlarından olan gerçekliğin anlamına ve değişime yeni bir yaklaşım getirir. Bu yaklaşımıyla Husserl'in fenomenolojisi oluş, değişim ve akışın¹ yorumlandığı en son metafizik sistemdir. Ancak metafizik tarihi bakımından önemli bir farkla; Husserl fenomenolojisi kendisini bu tarihin parçası olarak konumlandırmaz, gerçekliğin anlamını bütünüyle

¹ Husserl çeşitli metinlerde Herakleitos'a göndermede bulunması bu bakımdan şartıcı değildir. Belirgin bir örnek için bkz. Husserl, *Zur Phänomenologie des inneren Zeitbewusstseins (1893-1917)*, Hua X, yay. haz. R. Boehm, (The Hague: Martinus Nijhoff), 1966, s. 349. Bundan sonra yapıt kısaca *Zaman Bilinci* olarak anılacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM DENEYİM UFKU OLARAK ZAMAN

“...bütün *deneyimler akıp gidiyor*. Bilinç sonsuz bir
Herakleitoscu *akış*”

Hua X, 359

İçsel zaman çözümlemelerinin yazıldığı 1905’den sonraki dönemlerde, Husserl’in çalışmalarında zamana dair çözümlemelerin hiç önemini kaybetmediği, hatta giderek daha da belirleyici olduğu görülür. Husserl’in erken dönem çalışmalarında bir nesneye dair kazanılan içeriğin konumlandırılması sonraki yıllarda değişiklik gösterir ve bu yeni açıklamalar kuramında, özellikle oluşuma dair fenomenolojinin, ‘genetik fenomenoloji’nin ortaya çıkmasında önemli rol oynar. Husserl ‘kavrayış içeriği şeması’ dediği yapıyı 1910’larda değiştirmiş, bu tarihten önceki yıllarda kavrayışta edilen içeriklerin sabit kaldığı kabul edilirken, özellikle bu yıllardan itibaren bu içeriklerin her bir anlık anımsamada yeniden kurulduğu kabulüne varılmıştır. Değişimin her bir yeni içeriğe ‘içkin’ oluşu Husserl’in fenomenolojisinde giderek ağırlık kazanan ufuk teriminin neden bütün bir fenomenolojik gelenekte de bu kadar belirleyici olduğunu takip etmek için önemli bir yol sunar. Bu çerçevede zaman çözümlemelerinin ortaya koymuş olduğunu, en genel anlamda her bir deneyim içeriğinin ‘şimdi ve buraya’ ait olarak kazanıldığı ve her bir içeriğin yeni bir deneyimde kendi türevlerini; çeşitlemelerini yarattığı bir değişim içerisinde olduğudur.

Bu yeni kabul ile ortaya koyulduğu gibi ufuk terimiyle anlatılan hem olanaklı hem de edimselleşmiş deneyimlerimizin *açıklık* alanı olarak kuruluşudur. Bu açıklık, dış dünyada et-

DİZİN

- A
- açıklık 20, 78, 87, 97, 117, 122, 146, 147, 161, 179, 185, 189, 193, 198, 229, 230
- akış 14, 16, 41, 65, 68, 71, 85, 86, 87, 90, 91, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 159, 165, 168, 172, 173, 185, 209, 215
- algı: ~ anı 175; ~ nesnesi 88, 112, 120, 122, 171, 176, 177, 209
- algılama 59, 84, 92, 110, 123, 126, 128, 149, 162, 172, 181, 210; ~ süreci 144
- algılanma 28, 109, 118, 122
- algılanmış: ~ zaman 89, 94; ~ zamansal an 89
- algılayan egonun algısı 149
- algılayıcı bilinç 96
- Alman Idealizmi 16, 105, 228
- alırlık 91, 121
- analoji 157, 174
- anlam: ~ bağlaşıkları 126; ~ verme 112, 150, 195, 220, 232, 236; ~ yapıları 237; ~ yapısının olanağı 29
- anlamlandırma 35, 38, 114, 126, 234; ~ koşulları 35
- anlatma biçimi 39
- anlık: ~ algı 88; ~ anımsama 66, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 93, 94, 96, 102, 103, 106, 108, 141, 154, 156, 157, 160; ~ anımsamanın bilinci 75; ~ anımsamanın nesnesi 74; ~ anımsamanın sürekliliği 73; ~ beklenti 66, 68, 161; ~ biçim değiştirmeler 93
- Antikçağ 131
- anı 42, 66, 68, 71, 72, 74, 75, 78, 85, 94, 101, 103, 160, 162, 166, 172, 230
- anımsama 41, 42, 44, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 93, 96, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 122, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 180, 182, 183, 184, 220, 222, 233, 235; ~da yanılığ 182; ~ edimi 111, 152, 168; ~ nesnesi 70; ~nın birliği 90; ~nın şimdisi 162
- anımsanma 69, 75
- anın beklentisi 161
- apaçıklık alanı 122
- Arendt 175, 234, 236
- Aristoteles 23, 178, 199
- Aristotelesçi anlayış 198
- artık olmayan(lar): ~ın alanı 152; ~ şimdiler 104
- Augustinus 52, 53, 54
- ayraç: ~a alma 30, 115, 116, 118, 124; ~a alınma 114
- aşkın: ~ algı 141; ~ nesne(ler) 58, 72, 98, 102, 145, 146; ~ nesnelerin kuruluşu 150; ~ önermeler 58; ~ zaman nesnelere 56
- B
- bakış açısı 140, 171
- başkalaşım 138, 139
- beden(ler): ~i dışlamayan politik kavrayış 151; ~le kazanılan deneyimler 148; ~in varoluşu 151
- bedenli: ~ bulunuş 147; ~ yaşantılar 150

- bedenlilik 23, 41, 112, 147, 150, 151
 bedensel: ~ duyumlar 35; ~ hareket 204
 beklenti(ler) 66, 68, 94, 125, 130, 135, 154, 155, 161, 167, 168, 169, 170, 211; ~ intensiyonları 170
 belirlenimsizlik 137, 177
 belirlenimsiz yargular 178
 bellek: ~ çözümlmeleri 144, 165, 233; ~ etkinliği 72, 159, 170
 ben: ~in somut bedeni 148; ~ olmanın anlamı 190
 Bergson, Henri 26
 biçim değiştirme yasası 96
 biçimsel: ~ ontolojinin ilkeleri 51; ~ varlıkbilim 178
 bilgi 13, 17, 24, 25, 26, 27, 32, 34, 35, 37, 60, 112, 113, 118, 120, 134, 164, 175, 188, 194, 197, 199, 202, 203, 225, 233; ~ alan(lar)ı 25, 34, 35, 120, 197, 225; ~ fenomenolojisi 60; ~ kuram(lar)ı 17, 24, 134, 164, 175; ~nin kesinliği iddiası 34; ~ yöntemi 26
 bilimler 22, 23, 24, 25, 33, 34, 49, 113, 114, 115, 117, 120, 203, 223
 bilimsel: ~ dünya görüşü 197; ~ gerçekçilik 192; ~ kesinlik iddiasının eleştirisi 36; ~ kuramlar 194; ~ kuramlaştırma 194; ~ nesnellik 57, 194; ~ ölçütler 34
 bilinç: ~e verilmişlik 110; ~in birliği 209; ~in oyun alanı 42; ~in tarihselliği 214, 217; ~in zamansal akışı 65; ~in zamansal akışı 36; ~in zamansal yapısı 194; ~ akışı 16, 58, 65, 95, 96, 102, 103, 129, 215; ~ akışının birliği 107; ~ akışının zamansallığı 122; ~ alanı 32; ~ edim(ler)i 25, 47, 60, 68, 69, 75, 90, 111, 141, 161, 168, 195; ~ etkinlikleri 32, 41, 101, 106, 121, 123, 147, 235; ~ içerik(ler)i 25, 26, 30, 60, 89, 121, 122, 123, 133, 201; ~ nesnesi 72, 88, 140; ~ sahibi özne 16; ~te kazanılmış anlam 126; ~ yaşıantıları 96
 bilinçlilik durumu 213
 bilinçli yönelimler 40
 bilme: ~ ediminin nesnesi 55; ~ edimleri 37; ~ nesnesine ait zamanlılık 55; ~ nesnesinin mutlak eşzamanlılığı 55; ~ nesnesinin zamanlılığı 55
 bir araya yerleştirme 174
 birey 37, 164, 217, 222
 bireysel: ~ deneyimler 221; ~ nesnellik 53
 Birinci Dünya Savaşı 19, 222
 birincil: ~ anımsama 72, 75, 84, 106, 110, 156, 158, 159, 160, 161, 162, 163; ~ beklenti 161
 birliklerin alanı 129
 birlikte-buluş biçimi 196
 boşlukla çevrelenmişlik durumu 179
 boşluklu yapı 175
 Brentano, Franz 24, 26, 52, 54, 55, 87, 88
 Brough 51, 63, 85, 88
 bütün ufukların ufku 187, 197
 Ç
 çağdaş: ~ düşünce 33; ~ felsefe 14, 33, 120
 çağrışım 217
 çapraz intensiyonellik 75, 78
 çoğul birlik 136, 142
 çoklu birlik 151
 çoklukta birlik 141
 D
 değer(ler) 196, 235; ~ alanı 64; ~ oluşturma 227
 değişen dünyanın yapısı 16
 değişim 14, 16, 26, 28, 37, 38, 39, 52, 56, 62, 75, 76, 80, 85, 99, 100, 101, 106, 120, 131, 132, 138, 139, 142, 154, 171, 186, 198, 200, 201, 204, 211, 214, 221, 229, 232, 234, 237, 238; ~ ilkeleri 26; ~in devamlılığı 70; ~in sürekliliği 164
 değişkenliğin algısı 204
 deney 25, 224; ~e dayalı genellemeler 135
 deneyci psikoloji 49, 83
 deneyim(ler) 14, 16, 20, 24, 30, 31, 32, 33, 35, 40, 41, 42, 57, 59, 60, 61, 69, 73, 86, 98, 106, 110, 113,

- evren 25
eşzamanlılık 55, 60, 86
- F
- felsefe 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 28, 31, 33, 34, 36, 38, 42, 48, 120, 131, 134, 187, 193, 194, 197, 199, 202, 205, 206, 218, 221, 225, 226, 227, 232, 233; ~ dili 48; ~ geleneği 34; ~nin yöntemi 27; ~ tarihi 14, 15, 18, 36, 131, 225, 226
- felsefi: ~ antropoloji 226; ~ düşünce- nin olanak alanı 20; ~ etkinlik 193; ~ kavramları 35; ~ kesinlik 24; ~ tavrı 11, 39; ~ yöntem 19
- fenomen(ler) 15, 28, 51, 59, 70, 71, 89, 101, 104, 111, 116, 119, 131, 140, 150, 172, 184; ~in görünümleri 28
- fenomenoloji 11, 12, 14, 15, 16, 23, 32, 35, 37, 38, 42, 45, 46, 47, 48, 120, 131, 134, 140, 187, 196, 197, 199, 201, 207, 208, 209, 210, 211, 215, 218, 220, 225, 232, 237
- fenomenolojik: ~ ayrıca alma 115; ~ estetik çalışmaları 151; ~ gelenek 198; ~ hermeneutik 186; ~ nesne 180; ~ oluş 173; ~ tavrı 109, 113, 115, 117, 191, 236; ~ yaklaşım 39, 72; ~ yorum 193; ~ zaman 17, 41, 48, 56, 57, 61, 62, 113
- Fink, Eugen 21
- fizik 15, 24, 30, 31, 47, 61, 64, 132, 148, 187, 192, 208, 223, 230, 232
- fiziksel: ~ dünya 40; ~ süre 58
- fiziksellik 192; ~ dayalı nesnellik 192
- Frege 49, 51, 140
- 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 191, 194, 205, 211, 212, 213, 223, 224, 230, 236; ~in verilmişliği 84, 157; ~ metafizik kabuller 14; ~te kalmış şimdi 161
- geçmişleşen: ~ gelecek an 68; ~ şimdi- ki an(lar) 68, 75
- geçmişleşme 78
- geleceğin zamansallığının ufku 179
- gelecek 65, 66, 68, 87, 108, 144, 155, 163, 168, 169, 170, 181, 230, 237
- gelenek(ler) 37, 51, 53, 134, 148, 194, 200, 201, 207, 220
- geleneksel metafiziğin eleştirisi 53
- genel: ~ geçerlilik 51; ~in görüşü 139; ~ tasarımlar 134; ~ yaşama durumu 234
- genellik 195
- genesis yasaları 212
- genetik 17, 37, 42, 44, 47, 185, 186, 201, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 232, 237; ~ çözümlemeler 207; ~ feno- menoloji 17, 37, 42, 44, 47, 201, 207, 209, 211, 220, 232; ~ yasallık 212
- gerçeklik 15, 16, 27, 50, 51, 57, 90, 118, 119, 122, 132, 155, 167, 169, 189, 193, 198, 200, 208, 219, 220, 224; ~in anlamı 14
- geri: ~ dönme 115, 124, 165, 166; ~ye dönerek düşünebilme yeteneği 30; ~ye götürme 30, 115, 116, 125, 190, 200
- gölgelenim(ler) 41, 76, 91, 93, 100, 112, 132, 140, 141, 142, 143, 144, 146; ~in devamlılığı 100
- gölgelilik 140
- görelilik tehlikesi 49
- görme 31, 39, 131, 132, 133, 137, 139, 140, 149, 150, 203; ~ edimi 39
- görsel: ~ alan 59; ~ duyu alanı 58
- görü 16, 41, 52, 53, 91, 131, 134, 139, 164, 183
- görünen şey 53, 66, 118, 169
- görünme tarzı 58
- görünüş(ler) 15, 30, 39, 53, 58, 66, 67, 69, 70, 76, 77, 85, 92, 96, 98,

110, 111, 118, 119, 131, 140, 145,
147, 151, 172, 176, 179, 180, 196,
198, 205, 231; ~ alanı 140, 150,
151, 231; ~ tarzları 67, 69, 118, 119
Gundolf 183
gündelik: ~ anlam 29, 198; ~ yaşam
196; ~ yaşantı deneyimi 187; ~ de-
neyimler 116

H

hareketlilik 33, 75, 76, 102, 112,
121, 129, 149, 150, 166, 215, 234
hareket tarzları 235
hayal 131, 136, 138
Heidegger, Martin 15, 21, 44, 133,
135, 175, 196, 222, 225
henüz-olmamış şimdiler 104
Herbart, Johann Friedrich 54
Husserl 11; ~ fenomenolojisi 11, 14,
38, 41, 117, 136, 178, 200, 233,
231, 235; ~in algı çözümlemele-
ri 232; ~in anlam kuramı 20; ~in
felsefesi 19, 35; ~in felsefi anlayışı
190; ~in öz yasaları 207; ~in zaman
çözümlemeleri 40, 44, 49

İ

içerik: ~e geri dönme 124; ~e geri
dönme kapasitesi 115; ~in kazanıl-
ması 93, 155
içi boş transendental yapı 189
içkin: ~ algı 141; ~nesne(ler) 62, 77,
98, 104; ~in kökensel izlenimleri
145; ~ zaman 58, 70, 141, 149
içsel: ~ alan 58, 60; ~ kesinlik 19; ~
temsil 50; ~ ufuk 201; ~zaman 46,
58, 64, 65, 71, 74, 87, 91, 97, 124,
141, 168, 208, 209; ~ zaman bilinci
91, 97, 208; ~ zamanın fenomeno-
lojisi 89
iç ufuk 198, 205
ideal: ~ özdeşlik 136, 137; ~ bütün-
lükler 137; ~ nesnelere 63, 64; ~ öz-
deşlikler 137; ~ yapılar 25
idealizm 50, 117, 120, 136, 190
ideler 131
ikincil anımsama 72, 83, 84, 88, 106,
107, 156, 162, 163, 222

ilişkisellik 180, 227, 233; ~in alanı
227
ilk izlenim(ler) 41, 81, 85, 212
imgeler) 83, 91, 100, 116, 137, 156,
163, 170
imgelem 54, 55, 63, 83, 88, 89, 91,
94, 109, 122, 126, 128, 133, 139,
175, 213
inanç sistemleri 40
inanma 121, 175, 177, 179, 180,
181, 182, 183, 198, 236, 237; ~
ufku 177, 181, 198
indirgeme 51, 116
insan deneyimi 35
intansiyonel: ~ edim 50, 88, 125, 128;
~ nesne 30, 51
intansiyonellik 28, 29, 47, 50, 75, 78,
79, 80, 81, 82, 92, 96, 112, 121,
122, 123, 125, 129, 135, 141, 145,
161, 162, 167, 180, 201, 205, 231,
233
irrasyonel düşünceler 226
izlenim(ler) 24, 41, 66, 68, 69, 73,
74, 75, 77, 85, 89, 107, 108, 116,
150, 154, 157, 160, 161, 162, 163,
212
izlenimsel bilinç 76, 96

J

James, William 26

K

Kant 27, 52, 53, 54, 189, 200
karamsarlık 19, 226
karşılıklı ilişki 149
kategorik edimler 130
katmanlılık 29, 90, 97, 98, 99, 188,
220, 221, 227
kavrama 28, 59, 73, 82, 83, 90, 92,
93, 94, 95, 127, 137, 149, 190,
220, 227, 231, 237
kayan yıldız imgesi 81
kendiliğindenlik 91, 121, 195
kendinde şey 27, 53
kendisi-olma sorun 182
Kern 53, 91, 94, 95, 107, 111, 121,
122, 130

kesinlik 23, 24, 25, 26, 36, 37, 114, 186, 199
 kişisel tarih 234
 klasik metafizik 178
 konumlandırma alanları 192
 kökensel: ~ alan 154; ~ duyulama 69; ~ etkin biçimi 195; ~ izlenim(ler) 66, 68, 69, 73, 74, 75, 77, 80, 89, 104, 108, 157, 160, 162; ~ kaynak 75; ~ oluş 195; ~ tarih 211; ~ verilmişlik alanı 36; ~ yasa 217; ~ zaman 68, 84, 153, 154, 167, 217; ~ zaman alanı 68, 84, 167; ~ zaman tarzları 154
 kriz 11, 33, 34, 114, 226, 228
 kuram 11, 29, 54, 182
 kurma edimi 106
 kurucu bilinç 56, 87
 kurulmuş çoklukların alanı 130
 kültür 36, 37, 187, 193, 194, 197, 195, 201, 221, 224, 225, 228, 230, 232
 kültürel dünya 40

L

Landgrebe, Ludwig 12, 21, 30, 134, 177
 Leibniz 25
 Locke 156
 Lotze, Hermann 55

M

Marty, Anton 54
 matematik 23, 24, 25, 34, 36, 64, 178, 207, 224, 237; ~e indirgenmiş gerçeklik 114; ~ nesnelerin konumlandırılması 24; ~ nesnelerin varlığı 24; ~ nesnelerin varlığı sorunu 24; ~ teoremler 64
 Meinong, Alexius 26
 melodi 55, 62, 63, 67, 69, 73, 74, 76, 77, 98, 99, 103, 107, 161
 Merleau-Ponty 151, 156, 189, 190
 metafizik 14, 15, 23, 42, 51, 53, 100, 105, 111, 134, 135, 148, 150, 178, 191, 200, 231, 233, 237; ~ gelenek 51, 53, 134, 148, 200; ~ sistem 14; ~ tarih 237

mutlak: ~ akış 97, 106, 107; ~ alan 114; ~ bilinç 65, 87, 90, 97, 98, 102, 104, 106, 107; ~ eşzamanlılık 55; ~ tasarımı 105; ~ zaman kurucu bilinç 56
 müzik 74, 86, 101, 133, 142, 143, 145, 146, 210; ~in devamlılığı 64

N

nasyonal sosyalizm 222
 nedensellik ilkesi 115
 nesne 14, 28, 47, 50, 53, 59, 62, 64, 66, 70, 71, 75, 76, 77, 85, 86, 88, 91, 95, 98, 99, 102, 104, 111, 115, 117, 119, 120, 121, 126, 127, 131, 132, 133, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 157, 171, 180, 184, 196, 208, 217, 232; ~nin algısı 143, 158; ~nin bilinci 28; ~nin intensiyonel kavranışı 28; ~nin varoluş tarzları 63
 nesnel dünyanın somut varlığı 147
 nesnellik 24, 60, 111, 113, 120, 164, 165, 167, 168, 192, 194
 nesnel zaman 17, 41, 56, 57, 58, 61, 62, 64, 87, 90, 113, 209
 noematik 93, 112, 126, 127, 129, 182
 noetik 93, 112, 126, 127, 130, 182; ~noematik kuruluş 93

O

olanaklar alanı 16, 22, 29, 33, 105, 107, 109, 151, 159, 179
 olanaklı: ~ bağıntı 206; ~ deneyimler 230
 olası duyusal içerikler 149
 olgu 24, 33, 34, 65, 217
 olgusal: ~ dünya 139; ~ tarih 220
 oluş 14, 37, 38, 47, 76, 95, 107, 159, 173, 207, 215, 216, 220, 228; ~un ilksel yasası 217; ~ fenomenolojisi 37
 oluşum: ~ tarihi 208; ~ yasaları 212
 ontoloji 51
 ontolojik sav 174
 ortak deneyim 195, 224, 229
 oyun alanı 42, 232

Ö

- ön: ~ alma 169, 170, 181; ~ deneyim 130
önce ve sonranın birliği 96
önergeler 25, 64, 115, 130, 178; ~ sistemi 25
önvarsayımızlık ilkesi 202
ön yargılar 38, 235
öykü 234
özdeş dizgeler 166
özdeşlik(ler) 42, 71, 85, 99, 115, 136, 137, 138, 146, 164, 165, 174, 175, 176; ~in zaman bilinci 186; ~ anlayışı 42; ~ kuramları 42
özgörü 132, 137
özgürlük(ler): ~ edimi 159; ~ alanı 159, 166
özne 14, 16, 35, 98, 111, 119, 120, 199, 205, 216; ~ merkezli anlayış 119
öznelerarası ilişki 222
öznelerarasılık 36, 222
öznel zaman bilinci 53
özü görme alanı 31

P

- paralel akış 168, 172
Platon 134, 135, 136
politika 11, 165; ~ felsefesi 165
politik: ~ alan 233; ~ anlayışlar 40; ~ varoluşsal kuram 175
potansiyellik(ler) 29, 90, 121, 140
psikolojizm 49, 54, 88, 122
psişik özneler 61

R

- rasyonalizm 117, 120
realizm 50
redüksiyon 29, 30, 51, 89, 97, 105
resimleyici tamalgı 156

S

- saat algısı 58
saf: ~ düşlem alanı 154; ~ görüş alanı 31; ~ önergeler 26
sanat 11, 40, 151, 165, 224, 236; ~ felsefesi 11, 151, 165
sanı 42, 119, 179, 236
seçiklik 117

Shakespeare 183

- Sils-Maria 183
solipsizm 223
somut ontoloji 51
sonralık 86, 165
sonsuz geriye gitme sorunu 80
soyutlama(lar) 51, 137, 189
Sözer, Önay 12, 33, 48, 134
statik fenomenoloji 201
Stein, Edith 21, 44, 97, 148
Stumpf, Carl 54
süre 12, 25, 43, 58, 63, 78, 94, 113, 126, 141, 149, 173, 199, 222
süreç 33, 78, 99, 126, 142, 146, 217
sürekli bir değişimin alanı 204
süreklilik(ler) 30, 32, 33, 35, 41, 52, 55, 56, 58, 59, 62, 64, 68, 69, 84, 85, 86, 94, 134, 143, 162, 187, 207
sürekli: ~ oluşum 96; ~ yenilenen şimdiler 77
sürelilik 64, 65
sürelili varoluş 69, 99
sürenin devamlılığı 89
süresellikler 85
sıfır noktası 149, 150, 151
sınır 11, 27, 120, 135, 178, 198, 199, 200; ~aşımı anlam 198

Ş

- şeyler alanı 190
şimdi 32, 33, 41, 52, 62, 65, 66, 67, 68, 74, 76, 77, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 92, 95, 98, 101, 103, 107, 109, 110, 125, 144, 145, 153, 155, 157, 158, 160, 162, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 171, 175, 176, 181, 182, 185, 205, 212, 222; ~ anı 101; ~deki görünüş tarzı 66
şimdiki an 66, 67, 68, 74, 77, 157, 181
şu an 64, 66, 68, 70, 87, 88, 92, 94, 96, 108, 160, 161, 162, 163, 167, 194, 205; ~ şimdi 77, 83, 162

T

- tamalgı(lar) 121, 147, 156, 209, 210, 211, 213, 214, 215, 217, 220
tamamlanmamışlık 45

- tanım 179, 186, 198, 199, 202
 tarih 14, 37, 197, 210, 219, 220, 227, 228, 237
 tarihsel: ~ dizge 228; ~ düşünüm 219; ~ ereksel yaklaşım 226, 227; ~ görecelilik 223; ~ kuruluş 40; ~ süreç 40; ~ ufuk 201
 tarihsellik(ler) 17, 26, 30, 36, 37, 40, 42, 44, 94, 163, 187, 189, 193, 201, 207, 211, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 227, 228, 229, 232, 234; ~in dünyası 36
 tekil: ~ gerçeklik 51, 52; ~ intensiyon 130; ~ nesne(ler) 63, 98, 99, 141, 217; ~ zamansal an(lar) 85, 86
 tekillik(ler) 52, 142
 temalaştırma 30, 123, 124, 128, 140, 162, 231, 233, 235, 236, 238
 temsil 27, 28, 49, 50, 52, 54, 55, 78, 79, 83, 88, 94, 95, 117, 157, 164, 171, 198, 199, 226; ~ ilişkisi 28, 49, 50, 54, 55
 terimlerin tarihi 207
 tikel varoluşlar 134
 tinli organizma 191
 tin sahibi organizma 191
 tinsellik 148, 149
 toplumsal: ~ kültürel tarihselliğin akışı 36; ~ sorunlar 26
 toplumsallık 227
 transendental: ~ ego 147, 148; ~ fenomenoloji 32, 35, 36, 37, 187, 215, 218, 220, 227; ~ geriye götürme 115, 125; ~ idealizm 23, 190; ~ nesnelerin kuruluşu 151; ~ redüksiyon 203; ~ tarihsellik 227; ~ yapı 33, 215, 230, 231; ~ zaman-uzam 50; ~ zemin 37
 tümellik 190, 199
 tür 58, 65, 68, 72, 80, 90, 92, 96, 98, 100, 102, 105, 110, 113, 121, 123, 132, 156, 161, 162, 206
 türev kuramı 24
 tınlama 101, 102, 141
- U
 ufuk(lar) 32, 38, 39, 42, 146, 147, 150, 170, 178, 179, 181, 184, 185, 186, 187, 197, 198, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 214, 224, 225, 228, 229, 231, 236, 237; ~ deneyimi 42, 198; ~ın kaynaşması 225; ~un kaybı 197
 umut etme edimi 121
 unutmama 41, 152, 155, 228
 uyanıklık 40, 43, 203, 238
 uyanık yaşam 40, 206, 238
 Uygur, Nermin 46, 48
 uyku 238
 uzam 32, 33, 51, 58, 65, 112, 142, 145, 148, 166, 174, 179, 187, 189, 194, 201, 206, 209, 230, 233; ~daki nesnelere 141, 142, 144; ~ zamansal gerçeklik 51; ~ zamansallık 32, 201
 uzamlılığın deneyimi 147
 uzamsallık 92, 133, 144, 229
- Ü
 üçlü zamansallık 92
- V
 varlık(lar) 17, 24, 25, 27, 28, 31, 32, 35, 52, 112, 135, 137, 151, 175, 190, 191, 193, 206, 227; ~ kuramları 17; ~ alanı 178
 varolan aşkın nesnelere 58
 varoluşçu yaklaşımlar 186
 varoluşsal kriz 36
 varoluş: ~ sorunu 36; ~ tarzı 39, 68, 112, 186
 verilmişlik(ler) 110, 141
- Y
 yanlış anımsama 155, 177
 yansılanma 101
 yargı(lar) 38, 39, 64, 114, 177, 178, 181, 206, 234, 236, 237; ~nın yapısı 237; ~ verme 122
 yatay intensiyonellik 78; ~ çapraz intensiyonellik 75
 yaşama: ~ alanı 188, 235; ~ alışkanlıkları 235; ~ anı 68; ~ çevresi 235; ~ deneyimi 109, 110, 113, 150, 182, 236; ~ koşulları 35
 yaşam: ~ bilimleri 47; ~ deneyimleri 40; ~ dünyası 11, 36, 37, 42, 179,

188, 193, 197, 221, 227, 230; ~
dünyasının ufku 201, 206
yaşanan şimdi 68
yaşantılaşma 213
yeni anın beklentisi 161
yeniden: ~ kurma alanı 19, 20; ~ su-
num 153, 154, 157, 158, 162, 164,
165, 167; ~ sunumlaşma 154; ~ üre-
tilmiş zaman 94; ~ üretilmiş şimdi
166; ~ üretim 163, 164, 165, 166,
168, 183; ~ üretimin yasası 217
yenilik 43, 131, 172, 174, 232, 233
yer: ~ alma edimi 65; ~in anlamı 42;
~ kaplayan nesne 115
yeryüzü 100, 188, 189
yorumlayıcı ilişki 150
yönelimsellik 50
yöntem 17, 19, 22, 23, 26, 27, 30,
37, 114, 115, 117, 186, 202, 203,
225, 233

Z

zaman: ~a bağımlı nesnelere 64; ~ akışı
85, 95, 122, 168, 172; ~ bilinci 21,
33, 44, 46, 52, 53, 56, 61, 72, 87,
91, 97, 104, 110, 142, 154, 204,
208; ~ bilincinin akışı 33, 130, 159,
207; ~ bilincinin katmanlılığı 97; ~
bilincinin kuruluşu 16; ~ bilincinin
yapısı 89; ~ çözümlemeleri 17, 38,
41, 42, 44, 47, 49, 51, 95, 100, 108,

113, 129, 137, 187, 207, 229, 234;
~ deneyimi 40, 41; ~ fenomenolojisi
46, 54; ~ kurucu akış 105; ~ kurucu
bilinç 87; ~ nesnelere 41, 54, 56,
57, 61, 62, 64, 66, 70, 71, 73, 74,
81, 88, 90, 92, 102, 145, 159, 165,
205, 211; ~ı kurma olanağı 105; ~ın
birliği 85; ~ın kuruluşu 17, 51, 61,
108, 222; ~ın sürekliliği 85, 87; ~ın
üçlü görünüş tarzı 85
zamansal: ~ açıklamalar 69; ~ anda eş-
zamanlılığı 86; ~ anlar 78, 86, 89,
167; ~ aralık 61, 158; ~ biçim de-
ğişikliği 145; ~ birlik 141, 142; ~
değişim 26, 35, 99; ~ devamlılığın
alanı 194; ~ konum(lar) 70, 141;
~ nesnelere 141; ~ nesnellik 53; ~
süreklilik(ler) 55, 56, 143; ~ tekil
86; ~ uzamsal değişim 131; ~ veri
59
zamansallık 26, 32, 56, 62, 64, 74,
81, 88, 92, 111, 133, 138, 144,
145, 146, 156, 167, 174, 179, 195,
197, 201, 208, 225, 229
zihin 22, 100, 117, 121, 131, 179
zihinsel nesnelere 49
zorunlu yargılar 178